

VERSLAG SESSIE 3
GROOT ONDERHOUD 2018

KLEIN MUSEUM, GROOT BEREIK

Datum :	9 november 2018
Coördinator sessie:	Hildegarde Van Genechten
Voor verslag :	Bart De Nil

Sessieleider Hildegarde Van Genechten opent de sessie met een inleiding over de achtergrond van de collegagroep 'Kleine musea, groot bereik'. Deze collegagroep telde in 2017 vijf bijeenkomsten waarbij de deelnemers zich telkens verder in het thema participatie verdiepten. De focus van de collegagroep ligt op participatie door/bij zogenaamde 'kleine musea'. Dit zijn musea met een hoofdzakelijk lokale werking.

Het voornaamste uitgangspunt is dat participatie eerst en vooral een organisatorisch gegeven is. Er werd inspiratie gehaald bij Piotr Bienkowski ([Our Museum](#)), die enkele kerneigenschappen van een participatief museum heeft geformuleerd:

Een participatief museum:

- is geworteld in lokale noden;
- stelt (de) gemeenschap(pen) centraal;
- creëert mogelijkheden voor mensen;
- maar bovenal: reflecteert! Een participatief museum is dus bij uitstek een lerend museum.

Deze principes herkennen we bij een aantal cases die uitgebreid aan bod kwamen in de bijeenkomsten van de collegagroep. Drie cases presenteren zich ook in deze sessie van het GO. Wat kunnen we leren uit deze praktijken? Het volledige verslag van de collegagroep – met daarin een uitgebreide omschrijving van deze drie cases - is online beschikbaar via de website van FARO: [Klein museum, groot bereik. Relas van een collegagroep](#). In de presentaties hieronder wordt telkens naar dit uitgebreide verslag verwezen.

CASES

Griet Van Opstal (teamleider Stadsmuseum en Erfgoed stad Lier) over het Stadsmuseum Lier

Achtergrond: zie de omschrijving van de case in het verslag [Klein museum, groot bereik. Relas van een collegagroep](#). Griet lanceert tegelijk de [Routeplanner Participatie](#) die is gemaakt uit de 'beslissingsboom' van het traject in Lier, opgemaakt met de software Xmind.

Hildegarde: Hebben jullie reacties gehad op de fotokaart?

"Uiteraard is er een grotere herkenbaarheid bij de inwoners. Wat we hebben geleerd is dat vraagstelling cruciaal is bij het bereiken van een bepaald resultaat. Om het concreet te maken: sommige verhalen waren heel persoonlijk, terwijl andere veel generieker en bijgevolg herkenbaarder waren. In de toekomst zullen we nog meer moeten nadenken over de

vraagstelling, zodat we meer generieke resultaten krijgen die bruikbaar zijn voor het museum.”

Publiek: Hoe zijn jullie erin geslaagd om het beleid mee te krijgen?

“Op strategisch niveau hebben we een algemene nota geschreven met onze visie en doelstellingen die in grote lijnen werd gedragen door alle politieke partijen. Daarna zijn we autonoom onze eigen weg gaan. Toch blijft het zeer moeilijk om onzichtbare processen en vooral dan de noodzaak ervan aan te tonen.”

Publiek: Mocht er geen projectsubsidie zijn geweest, zou er dan ook zoveel steun zijn geweest vanuit het beleid?

“Dankzij de subsidie zijn we in de diepte kunnen gaan zodanig dat we sterker aan de start stonden.”

Publiek: Zijn er bepaalde projectbureaus waarmee jullie hebben gewerkt?

“In Vlaanderen zijn er niet veel bureaus die hiermee ervaring hebben. Wij hebben gewerkt met het projectbureau de kleine expeditie. Zij hebben heel wat ervaring op verschillende terreinen. Dit maakte het mogelijk om direct aan de slag te gaan en met hen het hele proces te doorlopen, zowel in het strategisch gedeelte als in de uitvoeringsfase.”

Publiek: Is het werken met een externe partner geen nadeel? Want na de opening is de kleine expeditie er niet meer bij, waardoor je de expertise en opgebouwde netwerken verliest?

“Dit is een heel relevante opmerking. Er was doorheen het traject een goede kennis- en informatieoverdracht met de medewerkers van het projectbureau. Maar in de laatste fase gebeurde de kennisoverdracht niet meer optimaal omdat onze workload te groot werd als gevolg van de opening van het museum. Ook waren we niet aanwezig bij alle kleine contactmomenten en ook de kleine fitnesses kregen we niet mee. Maar hetzelfde probleem zou je ook hebben met een projectmedewerker die vertrekt. Je zou dan ook alle expertise en netwerken verliezen.”

Hildegarde: “Ik herinner mij een uitspraak van burgemeester Wim Dries van Genk die het zeer belangrijk vindt om ook de personeelsleden in de backend van de gemeente, zoals administratieve medewerkers of zelfs boekhouders, op te leiden in het begeleiden van bijvoorbeeld een rondetafelgesprek. Zodanig dat er binnen de organisatie genoeg expertise is om netwerken op te bouwen en gesprekken met gemeenschappen te voeren.”

Leen Heyvaert (conservator Stadsmuseum Lokeren) over OKAN-projecten van het Stadsmuseum

Achtergrond: zie de omschrijving van de case in het verslag [Klein museum, groot bereik. Relas van een collegagroep](#). Zie ook het filmpje over het OKAN-project in het stadsmuseum (2018): [Lokeren en de wereld](#).

Hildegarde: “Als we kijken naar de kernpunten van Piotr Bienkowski is dit een goed voorbeeld van een participatief museum dat mogelijkheden voor mensen creëert.”

Klein museum, groot bereik

Publiek: Hebben jullie elk jaar een andere format?

“Ja, we kiezen steeds voor een andere format. In het filmpje zijn de leerlingen vertrokken van een object uit onze collectie om er iets creatiefs mee te maken. Dit jaar vertrekken ze vanuit hun eigen talenten. Ze kunnen zelf kiezen wat ze willen maken voor de tentoonstelling, waardoor er een kleinere link is met onze collectie.”

Publiek: Wat was de reactie van jullie vaste bezoekers op de tentoonstelling?

“We hebben nog geen negatieve reacties gekregen. Wij benadrukken wel dat dit het resultaat is van een project. We voeren een eerlijke communicatie over wat het project inhoudt en wat de doelstellingen zijn.”

Marijke Wienen (conservator participatie en ondersteuningsstrategieën Museum Hof van Busleyden)

Achtergrond: zie de omschrijving van de case in het verslag [Klein museum, groot bereik. Relas van een collegagroep](#).

REFLECTIES

Daphne Maes, Consulnt Heemkunde Vlaanderen

Hildegarde: Je zou kunnen stellen dat heemkundige musea in wezen participatief zijn. Klopt dat met jouw ervaring? Is er een evidente link tussen heemkundige musea en participatie?

Daphne: “Er hebben vijf heemkundige musea deelgenomen aan de collegagroep, vooral om na te denken over wat het betekent voor hun werking. Heemkundige musea zijn historisch gezien participatief ontstaan. Het zijn gemeenschappen die hun erfgoed wilden bewaren. De vraag is: hoe gaan sommige om met participatie in hun eigen werking? Blijft het bij hun eigen gemeenschap of zoeken ze aansluiting bij andere gemeenschappen? Sommige doen dat door bijvoorbeeld andere actoren aan te spreken om projecten mee uit te voeren. Denk bijvoorbeeld aan een heemkundig museum dat samen met lokale duivenmelkers iets heeft uitgewerkt. Andere gaan evenwel minder ruim. Maar dat is een keuze die ze zelf moeten maken. Heemkundige musea drijven immers op vrijwilligers. Als ze ervoor kiezen om meer participatief te werken, moeten ze er dan ook volledig voor gaan.”

Hildegarde: Sluiten heemkundige musea ook aan bij de noden die lokaal ontstaan?

Daphne: “Zoals ik al aangaf, zijn dergelijke musea vaak ontstaan als antwoord op een lokale nood, zoals een ambacht dat verdwijnt of een nijverheid die ermee stopt. In hoeverre ze dit nu nog doen is een aandachtspunt.”

Jeroen Janssens, Erfgoedcel Kempens Karakter

Hildegarde: Jullie waren als erfgoedcel nauw betrokken bij de opstart van stadsmuseum Lier. Hebben jullie vanuit de werking van de erfgoedcel ervaring omtrent participatie kunnen inbrengen?

Jeroen: “Als ik participatie bekijk vanuit de context van een erfgoedcel en wat wij hebben kunnen inbrengen in het traject van het stadsmuseum Lier, dan is de balans positief. Uiteraard is participatief werken inherent aan onze werking, maar dan nog was dit ook voor ons een zeer leerrijk traject. Toch wil ik enkele aandachtspunten meegeven:

- Het is belangrijk om op voorhand na te denken over wat je wil en welke specifieke doelen je wil bereiken. Zeker op langere termijn.
- Dan is er de (na)zorg van de participanten. Wat kunnen we hen bieden en wat zijn onze en hun verwachtingen? Om geen valse verwachtingen te creëren moeten hierover op voorhand en transparant afspraken worden gemaakt. Zeker over hoe ver je kan gaan en wie wat beslist.
- Een ander punt is de uitdaging om een duurzaam karakter aan een participatief traject te geven. Zeker projectmatig werken creëert op lange termijn bepaalde verwachtingen. Anders zorg je voor teleurstellingen en frustraties.
- Ten slotte biedt participatie de mogelijkheid voor een lokaal museum om samen te werken met andere actoren binnen de erfgoedsector en daarbuiten.”

Publiek: Is het geen hiaat dat er geen standaarden/procedures rond participatie bestaan?

Stadsmuseum Lier: “We maakten de [Routeplanner participatie](#) precies om onze ervaringen generiek te vertalen.”

Jeroen Janssens: “De voornaamste uitdagingen om naar de lokale en Vlaamse overheid alle energie naar de processen te valideren i.p.v. het eindresultaat.”

Stadsmuseum Lokeren: “Voor ons is gedeeld eigenaarschap een standaard. We kijken dan welke methode past om dat te bereiken.”

Conclusie

Wellicht vormen op dit moment de vier principes voor een participatief museum, zoals beschreven door Piotr Bienkowski, een goede basis voor een ‘standaard’ omtrent participatief werken. We zijn nog lang niet klaar met het thema participatie en de praktijken die in deze sessie werden gepresenteerd vormen een interessante start – eveneens voor andere organisaties - voor verdere verdieping en verder experiment.

Meer lezen

- Heyvaert L., Jacobs M., Rock T., Van Genechten H., Van Oost O., Van Opstal G., Wienen M., *Klein museum, groot bereik. Relas van een collegagroep*. 2018. Te raadplegen via <https://faro.be/publicaties/klein-museum-groot-bereik-relas-van-een-collegagroep>.
- Van Eeckhaut M., Van Opstal G., Demarsin K., Buytaert J., *Routeplanner participatie*, Brussel, 2018. Te raadplegen via <https://faro.be/publicaties/routeplanner-participatie> of www.stadsmuseumlier.be/content/participatief-museum.
- Van Genechten H., *“Participatie is onze tweede natuur.” Een jaar collegagroep ‘Klein museum, groot bereik’*, in: *faro | tijdschrift over cultureel erfgoed*, 2018, jaargang 11, nr. 4, pp. 14-17. Te raadplegen via <https://faro.be/publicaties/faro-tijdschrift-over-cultureel-erfgoed> (ISSUU).